

Kiel'de ki Dinler Arası Dialog Çalışmaları

Tercüme: Özlem Çetintürk

Sevgili okuyucularımız,

Elinizdeki broşür Kiel'deki farklı din topluluklarının senelerden beri süren yoğun bir işbirliğinin belgesi. Ümitli hareketlenmeler, gerilemeler, yeniden motive olmalar ve yüreklendiren başarılar – bütün bunlar raporumuzda yansıyor.

Kiel'de ki dinler arası çalışma sadece hoşgörü ve karşılıklı saygı demek değil, bundan çok daha öte. Farklı dinlerden insanlar, müslüman, yahudi, budist, hıristiyan ve yahut Baha'i bir araya geliyorlar. Sırf birbirlerinin dinlerinin hakkında bilgi almak için, beraberliklerini ve farklılıklarını araştırmak için değil, onlar beraber projeleri gerçekleştirmek istiyorlar. Bu projeler arasında sünni, alevi ve hıristiyanların karşılaşması, belediyenin mezarlığında müslüman mezarlığın inşa edilmesi, "köprü kurmak" projesiyle Türkiye de ki şehirlerle temasa geçmek, barış için bir anıt yaptırmak ve almanca İslam din derslerinin Schleswig-Holstein da ki okullarda görülmesi.

Dinler arası dua senelerdir yerini korudu. Her yıl 3 defa düzenlenen bu faaliyet farklı dinler ne kadar saygıyla bir araya gelebildiklerini gösteriyor.

Ortak çalışmalarımızın en yeni sonucu bu dergi. Bir çok insan katkıda bulundu ve tecrübe ve bilgilerini aktardılar.

Bu derginin bütün yazarlarına, "Dinler arası Çalışma Kiel" ve son yıllarda barış dolu bir beraberlik için çalışanlara çok teşekkür ediyoruz ve şu an ki çalışmalarında ve gelecek projelerinde de başarılar diliyoruz.

Dr. Arne Wulff
belediye başkanı

Angelika Volquartz
büyük şehir belediye başkanı

Dinler Arası Çalışma Kiel'in hedef ve yapısı

Üç nedenden dolayı farklı dinlerle ilgileniyoruz ve Dinler Arası Çalışma'yı destekliyoruz:

- 1) dinlerde, hayatın nedenini, anlamını ve hedefini nedir sorularına bir cevap bulma söz konusu. Bu sorular çoğunlukla üstü kapatılıp gizleniyor. Biz kendimizi tüketim içerisinde kaybediyoruz veya kendimizi tamamen işimize veriyoruz. Sürekli ilerlemek istiyoruz. Çok defa neyin yararlı olduğu, fayda ve kazanç getirdiği önemli oluyor.

Ama biz dinin sorularını ayakta tutmak istiyoruz.

Bazen kriz dönemlerinde "Neden?" sorusu ortaya çıkıyor, "Allah'ım neredesin?", "Nereye gidiyoruz?". Ama bazende hayatın tam ortasında bu soru çıkıyor karşımıza ve farklı biçimlerde kendini gösteriyor: "Ben bugüne kadar hiç yaşadım mı?" – "Neye güvenebilirim?" – "Bunca kötülöklere rağmen adalet için çalışmaya nereden güç alırım?" – "Bu kadar çatışma varken nasıl barış olabilir?"

Biz bu soruların cevaplarını ve bununla beraber bireyde ve toplumda kendini gösteren dinin şifalı gücünü arıyoruz.

- 2) Kiel'de farklı dinlere mensup insanlarla biraraya geliyoruz. Göçmenler kendi ölkelerindeki dinleri de beraberinde getirdiler. Çoğunlukla bu onlara güven ve kimlik veriyor. Bu güven duygusu onların hiç bilmedikleri bir ölkedeki yepeni hayatları için çok büyük önem taşıyor. Ama ilişkiler sadece kendi kültürüne ve kendi dinine mensup insanlarla kuruluyorsa, zamanla azınlıkta olan bu insanlarda bir toplumdaki kopma ve getolaşma oluşma tehlikesi yaşanabilir. **Bizim için önemli olan insanların kendi dinî ve kültürel kimliklerini korumaları ve başka dinlere mensup olan insanlara dialog içerisine girebilmeleri.** Sadece bu şekilde birbirimizi anlayabilir ve barış içerisinde yaşayabiliriz. Çoğunlukta olanlar içinde farklı ölkelerden gelen insanlarla dialoga girmeye açık olmaları önemli. Araştırmalar gösteriyor ki ikinci bir dil öğrenildiğinde ana dilini çok iyi bilmek gerekiyor. Kendi dilimi ne kadar iyi biliyorsam o kadar iyi yeni bir dil öğrenebilirim. Bu farklı dinleri öğrenirken de geçerli. Kendi köklerini bilen başkalarıyla da bir o kadar daha iyi yakınlaşabilir. Kişisel ilişki olmadan kaba kuvvet tartışmaya kadar gidebilir. Karşılıklı hoşgörü ile karşılaşılırsa barış sağlayabilir – burda Kiel de ve dünya da.

- 3) 11. Eylül de ki terör saldırısı ve Amerika'nın savaşı din meselesini daha derinlemesine düşünmemize sebep oldu. Nasıl olur da bazı insanlar dinlerini öne sürerek masum insanları terör ve savaş ile öldürebilirler?

Bir yandan kendi politik çıkarlarını gerçekleştirmek için dini suistimal edildiğini aydınlığa kavuşturmak ve karşı çıkmak gerekiyor. Öte yandan acaba dinin kendi içerisinde gölgeli tarafları mı var, mesela ilahi bir görevi öne sürerek kendini bütün eleştirilere karşı kapatmak. En büyük problem bir dine mensup olanlar kendilerini "iyi" ve diğerlerini "kötü" olarak ilan etmeleri.

Dialog içerisinde kendi ve başkasının dinini kötüye kullanmasını ciddi şekilde sorguluyoruz ve dinin suistimalini protesto ediyoruz.

Bizim için dayanılmaz olan, 11 Eylül'den sonra ki gerilimden dolayı müslümanlar hakkında "terör korkusu ve başörtü kavgası" tek taraflı bir portre çizilmesi. Müslümanlarla açık dialogda olmak, İslamın tüm genişliğini ortaya koyacağına inanıyor ve önemsiyoruz. Bu Hıristiyanlar ve başka dinlere mensup olanlar için de geçerli.

Bu hedeflerden yola çıkarak dinlerarası çalışma için bu başlıkları çıkardık:

- Karşımızdakinin onuru kırılmamasına dikkat ediyoruz.
- Birbirimize olan saygıdan dolayı başkasının dinî özgürlüğüne karışmıyoruz. Bu etkinlikleri kullanıp hiç kimseye misyonerlik yapmıyoruz.
- Politik hedeflerine ulaşmak için dinin kullanılmasına karşıyız.
- Şiddet uygulamaya karşıyız ve sorunların şiddet kullanılmadan çözülmesinden yanayız.

Bu işte en önemli olan aynı seviyedeki insanların dialoğu. Dialog içersinde karşımızdakinin farklı olduğunu farkediyorum ve bu yabancı oluğa dayanabiliyorum. Kendi eski hükümlerimi ve tavırlarımı gözden geçirmeye hazırım ve yeni deneyimlere karşı açığım. Bu beni kendi dinime daha çok bağlanmamı sağlayabilir. Hatta daha önce farketmediğim dinî gerçekleri görebilmemede yardımcı olur. Bizim hissettiğimiz sonuca varamadığımız – henüz birbirimize destek çıktığımız bir yoldayız.

Çoğunluğa **yazılı kaynaklardan** yola çıkıyoruz. Ve ondan sonra metinleri anlamaya çalışıyoruz. Hangi dinî ve sosyal ortamda o metinlerin oluştuğuna dikkat edip ve bizim şimdiki zamanımıza uygulamaya gayret ediyoruz. Müslümanlar Kur'an ayetlerinin "indirilme sebeplerinden" bahsediyorlar, tarihî durumu da dikkate alarak bugün için yorum yapıyor ve ayetleri öyle anlıyorlar.

Din sadece konuşmamızı ve fikirlerimizi kapsamıyor. Öyle dinî deneyimler oluyor ki kelimeler yetersiz kalıyor. Dinler arası dualarımızda bazı zamanlarda çok rahatlatıcı sessizlikler yaşıyoruz.

Biz başka dinlerin bayramlarının nasıl kutlandığını öğreniyoruz. Hem yabancılik hem yakınlık hissediyoruz. Beraber yemek yediğimizde izlenimlerimizi paylaşıyoruz. Dinlerin kendi özgü sembollerini öğrenince ve sindirdikçe, birbirimizi tanımaya başlıyoruz. Bu ışık, tesbih ve ya boş bir daire olabilir.

Bizim işimizde – dinin kendine özgü gününe uygun olarak – spontanite de yer buluyor. Örneğin Dinler arası dualarımızda 2002 senesinin ilkbaharında budist bir rahibenin fikri üzerine sıradışı olarak Kleiner Kiel'deki barış heykelinin orda gerçekleşti. Öte yandan güvenilir biçimlendirmeler gerekiyor ki işimiz devamlı ve etkileyici olsun.

Dinler Arası Çalışma Grubu, katılan dinlerin temsilcilerin bulunduğu ortamda aktüel olan konuları işliyor, dinler arası duayı organize ediyor ve yeni proje ve etkinlikleri planlıyor. Senede üç kez biraraya geliyor. Arbeitskreis'in seçtiği sözcü dış ilişkilerimizde bizleri temsil ediyor. İşimizin uzun vadeli olması için **Eyalet başkenti Kiel**'in desteğine çok ihtiyacımız var. Kiel 1993 de "barışyolu" adlı proje ile ilerlememiz için teşvik edici faaliyette bulundu. Grupların arasında haberleşmeyi ve anlaşmayı sağladı, Arbeitskreis'a ve merkezi etkinliklere davetiye gönderdi. Bütün bu çabaları için Arbeitskreis adına Eyalet başkenti Kiel'e teşekkür ediyoruz.

Başından beri etkinlik merkezi "**Pumpe**" dinler arası dualarımız ve diğer dinî toplantılar için yer verdi. Onlara da çok teşekkür ediyoruz.

Herşey nasıl başladı: Farklı kökenler (1993 – 1997)

Eyalet başkenti Kiel’den dinler arası çalışmalar için çok büyük yardım geldi. Kiel 1993 da birçok Baltık denizi şehirlerle beraber (mesela kardeş şehir Stralsund) Bosna’daki şiddete ve aynı zamanda Almanya’daki gittikçe artan yabancılara karşı uygulanan şiddete karşı gelmek istiyordu. Farklı dinlere mensup olan insanlar bu şiddete katıldılar (İslam, ortodoks kiliseler, Rum-Katolik kilisesi, Protestan kilisesi). Bu din toplulukları kendi üyelerin söylediklerine göre barışı destekliyorlar. Öyleyse dinler arası karşılaşmalarla ve anlaşmalarla barış sağlanabilir. Kiel şehri bir öneride bulundu: tüm din topluluklarının beraber ibadet etsinler – mümkünse bu Nikolai kilisesinde gerçekleşsin. Buna karşılık Hıristiyanlar ve Müslümanlar ilkönce birbirlerini tanımalarını ve anlamalarını gerektiğini vurguladılar. Kiel şehrinin cami derneklerinin, Kiel Protestan-Luther-kilisesinin ve Katolik kilisesinin temsilcileri bunun üzerine bir “Barış yolu” düzenlediler. Birkaç hararetli konuşmaları olan toplantılardan sonra üç temel noktaları çıkardık:

1. Hıristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler barışı, Allah’ın verdiği bir beraberlik ve bu beraberliğin içerisinde bütün halkları ve ırkları birbiriyle bağladığına inanıyor ve algılıyorlar.
2. Bizler Bosna’da ve burada olan şiddet karşısında barışa dönmemiz için biraraya geldik
3. Bu uzun yolda sorunları ve gerginlikleri karşılıklı saygıyla çözmek istiyoruz

İlk barış yolu 12.06.1993 300 kişilik bir katılımı gerçekleştirdi. Kültür merkezi **Pumpe**’de başlayıp, Kiel’in çarşı içersinden geçip ve birçok Müslümanın yaşadığı doğu kıyısına kadar sürdü. Bu yürüyüşte 3 cami (Merkez-Cami, Diyanet-Cami, Mevlana-Cami) ve 3 kilisede (Nikolai kilisesi, Nikolaus kilisesi ve Gaarden de ki Johannes kilisesi) ara verildi. Birçok Hıristiyan hayatlarında ilk defa bir camiye ayak bastılar, Müslümanlar ilk defa kilisede bir ayine tanık oldular. Çok ümit dolu bir başlangıçtı, çok kontak kuruldu, çok sayıda randevulaşmalar oldu.

Eyalet başkenti Kiel’e bir rica da bulunuldu: kültürler- ve dinler arası karşılaşma çalışmalarına hem içerik hem maddi yardımda bulunmaları ve İslamî kuruluşlara gereken destekleri vermeleri. İlk önce bir hareketlenme dönemi yaşandı. Kliseye ait “Diakonisches Werk” e – başlangıçta karşı çıkılırsa – kültürler- ve dinler arası işlerle meşgul olan Müslüman bir bayan işe alındı. 1995 Kiel’deki Hıristiyan Kilisesinin çalışma topluluğunun (ACK), “Kiel’in barış yolu” ve Yahudi-Hıristiyan Çalışma Topluluğunun ortak bir çalışması olarak dinî bayramları içeren bir takvim çıkartıldı. Başlığı da: “Kiel dindar, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar güzel komşuluk içerisinde”. “Din barışı olmadan dünya barışı olmaz” (Hans Küng) ilkesi altında geçiyor ve din topluluklarının ve bayramlarının resimleri gösteriliyor ve bilgiler veriliyor. Bu takvim o kadar güzel tepkiler aldı ki 1996 da yeni bir kalıpta tekrar çıkarıldı.

Acilen istenen Müslüman mezarlığı, bütün uğraşlara rağmen ilk önce gerçekleştirilemedi. Böylelikle cami derneklerin temsilcileri daha fazla görüşmemizin faydalı olmayacağını söylediler. Diyanet-Cami’den Nikolai Kilisesine gidecek bir yürüyüş çok az ses getirdi. Ayrıyetten toplantılarda cami derneklerin ve aleviler arasında çok büyük gerginlikler yaşandı. Yinede “Barış yolu” projesi içerisinde “Sınırları aşmak/geçmek” diye bir proje kurulabilirdi ve Türkiye’ye düzenlenen birçok geziyle (özellikle Mersin’e) geliştirilebilirdi. Özellikle Mersinli sosyal-pedagog Şahabettin Atlı ve rahip Tilman Lautzas çok yardımcı oldular. Düzenli etkinlikler oldu, Türkiye’den de gençler Kiel’i ziyaret ettiler. Şu anlaşıldı ki 1993 da başlattığımız bu “uzun yolda” ne kadar azim ve sabır gerekiyormuş.

Sağlamlaştırma ve projeler (1998 – 2000)

İkinci dönem sağlamlaştırma dönemi idi. Özellikle 1998 de Dinler Arası Çalışma Grubu (İnterreligiöser Arbeitskreis) kuruluşu bunu kanıtlamış oldu. Bu senede 3 kez toplantı yapan çalışmaya farklı dinlerin temsilcileri katılıyor. Yeni ve verimli fikirler budist gruplardan geliyor. Onlar yeni fikirlerle ve büyük bir yaratıcılıkla katılıyorlar. Çalışma grubu çoktan dır sadece dinlerarası duayı organize etmekle kalmıyor, yeni planlar ve projeler geliştiriyor. Bir websitesinin kurulması ve derginin çıkarılması öneriliyor. Bunlara birtakım etkinlikler eşlik etmeleri, orada dinler kendilerini tanıtmaya fırsatını bulmaları amaçlanıyor. Ve birbirimizi kendi ortamımızda ziyaret etmemiz (Cami, Cem Evi, Klise, Budist Merkezi), okul derslerinde dinlerarası projelerin yer alması, Kiel’de bir barış heykelinin dikilmesi ve beraber dinî bayramlarımızı kutlamamız ayrı bir önem taşıyor. Arbeitskreis’in devamlılığı ve birçok uygun durumlar o dönemde fikirlerimizin bazılarının gerçekleştirilememizde yardımcı oldu.

Din pedagoğu bayan Sieglinde Kelm yeni Konu Uzmanı olarak Nordelbische Klisesine Pedagojik-İlahiyatçı Enstitüsüne başladı. Beraberinde Hamburg ve Pinneberg’den dinlerarası ilişkileriyle tecrübelerini getirdi ve şimdi Kiel’de çalışıyor. Öğretmenler için bilgi geliştirmelerde dinler arası dialog hakkında seminer verdi. Uzmanlıca hazırlanmış cami ve budist merkezi ziyaretler düzenlendi. Öğretmenler bu ziyaretleri kendi sınıflarıyla yapmalarına teşvik edildiler ve böylelikle o din hakkında canlı bir izlenim olsun. Toplantılar o günden beri PTİ de yapılıyor. Bu misafir pervelikleri için Arbeitskreis adına çok teşekkür ediyoruz.

1998 senesinin yazında Kiel’e uşandalı bir delegasyon geldi kardeş çalışma Rukararwe’den. Orada senelerdir müslümanlar, hıristiyanlar ve eski Afrika dinlerin hekimlerinden oluşan bir grup var. Onlar Afrikadaki dinler arasında çoğunlukla şiddetli çatışmalar yaşıyorlar ve bu yüzden düzenli bir şekilde dinler arası duaya davet ediyorlar. Bu delegasyon Ulu Cami (Diyanet) tarafından çok sıcak karşılandı. Delegasyonda bulunan müslüman’a o gün namazda imamlık yapması rica edildi. Karşılıklı fikir alış-verişi Kiel’deki dinler arası çalışmanın dünya çapında ne kadar etkili olduğunu gösterdi.

Kiel’deki Ulu Cami’nin yeni imamı olarak Türkiye’den Azmi İnanan gönderildi. Diyanet’in 1. başkanı Mustafa Bayraktar ile beraber dinler arası diyalogu destekledi ve başlatılan ama duraklayan barış yolunu kuvvetli şekilde devam ettirdi. Aynı zamanda müslümanlar ve hıristiyanlar arasında anlaşma için çalışan Alırza Ağgöl Alevi Kültür Derneği’nin 1. başkanı oldu. Böylece başlangıçta karşı çıkılışta Alevi, Diyanet’e bağlı olanlar ve hıristiyanlar arasında güzel bağlar kuruldu. Düzenli olarak beraber etkinliklerin gerçekleştirilsin (“İslam’da ve Hıristiyanlıkta kadın”, “Dinî eğitim”, “Şiddeti aşmak”) ve bayramları beraber düzenleyip ve kutlanılsın diye sözleşildi. O zamandan beri iki dernek (Diyanet ve Alevi Kültür Derneği) dinler arası duaları ortak düzenleyenlerden.

2000 senesinin sonbaharında sonunda müslümanların senelerin ve çeşitli uğraşların sonucu Ellerbek mezarlığında kendilerine ait bir mezarlığı elde ettiler. Planmalara dahildiler. Kendini müslüman diye tanımlayan herkes orada defnedilebileceği konusunda anlaştilar. Mezarlığın törenli açılışı Ulu Camide izleyicelere sunulan müslümanların ölüleriyle nasıl bir ilişki içersinde olduklarını anlatan 4 haftalık bir sergi eşlik etti. Aynı zamanda yine Ulu Cami’de İslam’da ve Hıristiyanlıkta yas temalı bir konuşma yapıldı. İmam Azmi İnanan ve rahip Klaus Onnasch kendi dinlerinde yas

tutanlar nasıl desteklendiğini anlattılar. İnsanın ruhen dara düştüğünde neye ihtiyaç duyduğuna ve ona neler iyi geleceği hakkında bir fikir alış-verişi gerçekleşti.

Yine 2000 senesinde “Brückenbauen – köprü kurma” projesi hayata geçirildi. Söz konusu olan bir yandan Kiel’deki köprü – özellikle almanlar ve türkler arasında olan ve öte yandan Kiel ve Mersin arasındaki köprü. Burada ondan önceki projelerden dolayı bağlantılar kurulmuştu. Bir de Kiel Batman arasında ki köprü. Batman’dan göç eden bir çok kürt aileleri Kiel’de yaşıyor. İki şehir arasında karşılıklı ziyaretlere bağlar kuruldu ve bu çalışmada dinler arası dialog çok büyük rol oynadı.

2000’in sonbaharında Kiel’deki “İnterkulturelle wochen – kültürler arası hafta” nın başlamasıyla beraber Manastır-klise nin yakınında bir barış heykeli inşa edildi. Heykelde “Dünya’da barış olsun” kitabesi almanca, ıbranice, türkçe ve ingilizde yazılmış bulunuyor. Bu kutlama törenine şehir başkanı Cathy Kietzer, Probst Knut Mackensen, İmam Azmi İnanan ve yahudi sosyal görevlisi Viktoria Ladyszenski katıldılar. Sonra Hiroshima-Parkında bir heykel daha dikildi.

Saldırı ve savaş’tan sonra: Uzun süreli barış için devam (2001-2004)

Dinler arası dialog içersinde çalışanlar kendilerini 11. Eylül saldırısından sonra ve ona bağlı reaksiyonlardan sonra daha sorumlu hissettiler. Barış yoluna katılan gruplar kendi aralarında yoğun kontak içinde olduklarından dolayı sadece 3 gün içinde güzel bir bağ kurmayı başardılar. Ve – tercüman ve sosyal danışman olan - Orhan Cerrah’in yardımlarıyla aşağıdaki metin üzerine uzlaşıldı:

Biz, Kiel’deki Hıristiyanlar ve Müslümanlar, terörün her şeklini kınıyoruz. İnsanlık dışı Amerika’daki bu saldırıdan sonra kendimize şiddetin en başından karşı koymaya şart koyduk ve anlaşma için tüm yolları denemeye karar verdik. Barış yolunu ve verimli diyalogumuzu devam ettireceğiz. Dinlerimizde birçok farklılıklarda beraberlikler keşfediyoruz. Herkes barış dolu dünya, şiddetten ve terörden uzak olan bir dünya için dua ediyor.

Aşağıdaki organizasyonlar ve dernekler bu metni imzaladılar:

Ev.-Luth. Kirchenkreis Kiel, Katholische Kirchengemeinden Kiel, Evangelisch-methodistische Kirche Kiel, Diyanet- Türkisch-İslamischer Kulturverein e. V. (Ulu Camii), Türkische Gemeinde und Kulturverein Kiel-Friedrichsort e. V. (Fatih Camii), İslamisches Kulturzentrum Kiel e. V. (Yeşil Camii), İslamisches Kulturzentrum Kiel e. V. (Baltik Camii), İslamische Gemeinschaft in Kiel und Umgebung e. V. (Yeni Camii), İslamischer Verein Kiel e. V. (Merkez Camii), Türkischer Elternbund Kiel e. V., Türkischer Studentenverein Kiel, Arabischer Kulturverein Kiel e. V., Alevitischer Kulturverein Kiel und Umgebung e. V..

Beraber Pazar akşamı, 16. Eylül Kieler Hörnbrücke’de barışın simgesi olsun diye bir ışık köprüsü kurulması için bir çağrı yaptılar. Yüzlerce insan katıldı bu etkinliğe. Pankartlar köprüyü Barış yolu diye ilan etti. Işık zincirinden sonra hıristiyanlar ve müslümanlar Nikolai Klisesine gittiler. Burada rahip Knut Mackensen savaşa karşı saldırıyla cevap verilemeyeceğine dair açıkca ifade etti. Özellikle şimdi - dünyamızda anlayışı ve adaleti sağlayan - barışı aramanın ne kadar önemli olduğunu vurguladı. İmam Azmi İnanan da bunun altını önemle çizdi. Kur’an’dan bir ayet okudu (Maide / 32): “... Kim bir canı, bir can mukabilinde veya yeryüzünde bir fesat çıkarmaktan dolayı olmayarak öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu kurtarırsa bütün insanları diriltmiş gibi olur...” Alevi Kültür Derneğinden Dede Ali Gürer alevi bir barış duası okudu.

Böylece Eyalet Başkenti Kiel'in başdan beri istediği 7 sene sonra gerçekleşmiş oldu. Halbuki uzun bir yol katedildi: birbirimizi yavaş yavaş tanımaya başladık, hayal kırıklıkları yaşadık, yeniden güven duyduk, beraber çalıştık, beraber bayramlarımızı kutladık, ve her seferinden yeniden anladık ki barış için destek olmak çok önemli – hele ki şimdi.

Aktiviteler ve projeler

Dinler Arası Dua

Dinler Arası Dua 1996 senesinde birkaç hazırlık çalışmaları sırasında planlandı. Barış yoluna katılan herkes davet edildi ve ondan hariç böyle bir dua'ya katılmak istediklerini söylenler de. Bu buluşmada birlikte aşağıdaki başlıkları ifade ettik:

1. Her buluşmada tekrar edebilecek bir düzenleme biçimi bulmak istiyoruz. Böylelikle güven verici bir ortam hazırlanmış olacak ve her seferinde yeni bir düzenleme planlamak zorunda kalınmaz.
2. Buluşmaları öyle düzenlemek istiyoruz ki, örf ve adetlerin ve düşüncelerin farklılıkları yan yana kalabilsin ve herkes tarafından bilinsin. Böylece karşılıklı saygı ile karşılaşılır.
3. Dinler arası dua ile barış yolunda hem kendimize hem dünyaya bir katkı olur diye umut ediyoruz.

İlk başlığa uygun olarak duanın akışını şöyle belirledik:

Katılımcılar ortada bir masa ve etrafında sandalyelerin bulunduğu odada yerlerini alıyorlar. Meditatif bir müzik den sonra açılış takip ediyor. Yeni gelenler için dinler arası dua'nın hedefleri ve düzenleme hakkında kısa bir açıklama yapılıyor. Bir din topluluğunun temsilcileri kendilerini beraberinde getirdikleri simge ile tanıtıyorlar. Bu simgeler masaya konuluyor. Kısa belirleyici metinlerde okunabilir (sure veya mezmur). Ondan sonra meditatif bir sessizlik için vakit ayrılıyor.

Peşi sıra dualar okunuyor. Dua etmek isteyen ortaya masaya geliyor ve orda bulunan bir mum yakıyor. Dua'dan sonra özel bir çanağa vuruluyor ve ses bittikten sonra isteyen ortaya gelebilir. Vedalaşmadan önce beraber bir şarkı söyleniyor. Ondan sonra birbirimizi tanımak için ve birbirimizle konuşmak için vaktimiz oluyor. İçecekler hazır, birkaç katılımcı ekmek ve meyve getirdiler ve paylaşıyor. Sonunda randevu terminleri veriliyor, önemli bilgiler veriliyor ve bir daha ki buluşma için tarih söyleniyor. Düzenlemede katılımcılar dua'nın çok sakin ve rahatlatıcı bir şekilde geçmesi için dikkat ediyorlar. Sessizlik, meditatif müzik ve sesçanağının sesi bunu destekliyor.

Bu şekilde düzenlenen ilk dinler arası dua çok güzel geçtiği için, yaklaşık 50 katılımcı bu etkinliğinin senede 3 defa yapılmasına karar verdiler. Sene başında, Kieler Woche döneminde ve Eylül'de Kùltürler Arası Haftada (İnterkulturelle Wochen) döneminde, her zaman Pazar gün saat 12 de buluşmalar gerçekleşiyor. Bu çalışmayı teşvik eden Eyalet başkenti Kiel davetiyeleri gönderme görevini kendi üstlendi. Dua'nın "Pumpe" de olması büyük bir avantaj, çünkü orası kùltürler arası etkinlikleriyle tanınmış ve kabullenilmiş bir mekan. 1998 den bu yana dinler arası çalışma grubu dua'yı hazırlayı ve biçimini hep daha ileriye götürmeyi üstleniyordu. Böylece başlıkların üzerinde tekrar tekrar çalışılıyor. Planlanmış akış – tekrarlama üzerine kuruldu – doğruluğunu kanıtladı. Katılımcı sayısı – bireylerde çok değişiklikler olmasına rağmen – aynı. Son dönemlerde bir artış var. Şimdi tüm dinlerin temsilcileri katılıyor. Değişik mezheplerden gelen müslümanlar çoğunlukla 2002'den beri katılıyorlar, liberal yahudiler 2003'den beri. Birçok katılımcı Afrika ve Asya kökenliler ve kendi kùltürlerine uygun düşüncelerini ve yaşam biçimlerini sunuyorlar.

İkinci başlık tüm katılımcılar için büyük önem taşıyor:

Farklılıklar yan yana devam edebiliyor. Bu kendini ispatlama veya müdafaa etme baskısından kurtarıyor. Ve başkaları üzerine etki etmeye isteği veya başkasının etkisi altında kalma zorunluluğunu kaldırıyor. En başından farklılıklar şart koşuluyor ve herkes tarafından kabul ediliyor. Başka dinlerle ve görüşlerle temasa geçildiğinde bu şekilde kendi dininin değişmezliği fark ediliyor ve anlaşılıyor. Böyle bir başlangıç ancak farklı dinleri fark etme ve tanıma isteği olması gerekiyor, farklı dinlerin hakkında acele karar vermemek hele ki onları yargılamamak şart. Dua'dan sonra "karşılaşma zamanı"nda sorular sorulabiliyor, tartışmalar o zaman dilimi içerisinde yapılabiliyor. Bu şekilde dua korunmuş, spirüel deneyimler yapılabilen bir ortamda gerçekleşiyor. Birçok kişi kendi varoluşunun nedenini ve hayatın varoluş nedenini emin olma özlemini çekiyor. Bazıları bu dua'yı kendi hayatlarına katabildikleri verimli ve huzur veren bir etken olarak görüyorlar.

Çoğu katılımcılar dinler arası dua'yı barış ve huzurla dolmak için büyük bir fırsat biliyorlar. Bu huzuru sırf kendi var oluşuyla ilgili değil, aynı zamanda da dua esnasında huzur buluyorlar ve güç alıyorlar. Bu huzur ve güçle dünya'ya barış yaymak için ufak adımlarla ilerliyorlar. Kendi çabalarıyla elde edemedikleri barışı içinde dua ediyorlar. Genel görüş bu beraberce yapılmış dua'yı kabullenilmiş farklılıklarla ve karşılıklı saygı çerçevesi içerisinde olmakla beraber bunu da barış'a bir adım diye anlaşılıyor. Böylelikle dinler arası dua barış yolu'na ait.

Klaus Onnasch

Camii ve Klise ziyareti

Camii ziyareti

Camiiler Allah evleri ve kapıları herkese açık. Ben, Azmi İnanan, 2000 senesinden 2004 senesine kadar Alte Lübecker Chaussee'de bulunan Ulu Camii'de görevli olduğum ve dialog ve ziyaretleri destekleyebildiğim için çok şeref duyuyorum.

Camii'deki işime başladığımdan beri Kiel şehriyle, kliselerle ve okullarla iletişime girmeye ve bunları dialog ve saygı ile beslemeye çalıştım. Böylece ilk cami ziyaretleri başladı.

Görevli olduğum ilk iki sene içinde bizleri yaklaşık 14 grup ziyaret etti. Farklı okulların sınıfları, ana okul sınıfları, öğretmen grupları, klise cemaatlerin temsilcileri veya grupları, sendikalar ve değişik dernekler.

11. Eylül 2001'den sonra İslam'a karşı ilgi büyüdü ve bununla birlikte cami ziyaretlerine de. Sırf Ulu Camii'yi 2002 ve 2004 arası 50 grup ziyaret etti. Bu ziyaretler hem ziyaretçilerin hem camii cemaati'nin ufkunu genişletti. Ziyaretlerin getirdikleri avantajlar çok net görülüyordu. Ayrıca bütün camiiler ziyaretlere açık ve onları dialog ile perçinleştirmeye hazır.

Bir kaç senedir 3. Ekim'de Kiel'deki bütün camiiler "Tag der offenen Tür" yapıyorlar. Böylelikle tüm ilgililer camiileri grup olmadan da ziyaret etme ve bizlerle konuşma fırsatı buluyor. Bir kaç zamandır da Nikolai-Klisesi'yle birlikte bir çalışmamız var, Camii ve Klise eğitimini beraber geliştirme ve aramızda fikir alış-verişi yapmak amacıyla.

Bu dialog çalışmaları daha doğrusu Camii ve Klise ziyaretleri aşağıdaki avantajları beraberlerinde getiriyorlar:

- Farklı dinlerden ve kültürden gelen insanlar tanışıyor ve yakınlaşıyorlar
- Önyargılar böyle daha kolay ortadan kaldırılabiliyor
- Barışı ve huzuru destekliyor
- Entegrasyonu da destekliyor

Azmi İnanan

Klise ziyaretleri

Ben, Carmen Bohnsack, St. Nikolai Klisesi'nin Klise Eğitim Hizmetleri çalışanı ve Klaus-Groth Okulunda din dersi öğretmeni olarak Azmi İnanan bey'in sözlerinde kendi bakış açımdan birşeyler daha eklemek istiyorum.

Çünkü biz, Klaus Onnasch bir buçuk sene önce bir grup müslümanlarla bize geldiğinde çok sevindik. Arzuları klise hakkında bilgi almak ve bu şekilde biz hıristiyanlar ve inancımız hakkında da bilgiler edinmek. Bunlar gerçekleştikten sonra bizlerle birbirimizin bakış açısından öteki dine yaklaşımımız hakkında bir dialoğa girmek. Burada özellikle çocuklara ve gençlere hangi metodlarla camii ve klise ziyaretlerini olabildiğince canlı ve değişik yapabiliriz sorusuna cevap aradık, burada klise eğitimciliği'nin birikimden değişik elementlerinden yararlandık.

Sırasıyla yaptığımız buluşmalar Nikolai-Klisesi ve Ulu Camii arasında, okuldaki çalışmamı çok etkiledi. O zaman da ki 5 sınıfın veli toplantısında çalışmalarımı tanıtımla ve din dersinin hedeflerini açıklayarak müslüman anne babaların da güvenini kazandım. Böylelikle çok sayıda müslüman bulunan sınıfla din dersinde dinler arası bir proje gerçekleştirebildim. Hem Ulu Camii'yi hem Nikolai-Klisesi'ni ziyaret ettik ve her iki yer hakkında ve onların inançları hakkında klise eğitimci metodlarla çok şey öğrendik. Çocukların yeri kendi başlarına araştırmaları için çok vakitleri ve özgürlükleri vardı, anket kağıdılarla ve araştırma oyunlarla detayları keşfedebiliyorlardı. Giriş yapma çok önemliydi, bunu önceden okulda "Dinlerin Masası" diye hazırladığımız masayla gerçekleştirdik. Bu masaya bütün çocuklar kendi dinlerinin sembollerini ve eşyaları koyuyuyorlardı ve arkadaşlarına tanıtıyorlardı. Bu vesileyle farklı dinlere mensup arkadaşlarının kültürlerine ve dinî gelenekleri hakkında merak uyanmıştı.

Bu çok özel "Dinlerin Masası" ve proje çalışmamızın sonuç belgeseli ilk önce okulda ve daha sonra birkaç hafta boyunca Nikolai-Klisesi'nde sergilendi. Sergi çocuklar tarafından hazırlandı, burda müslüman çocuklar çok faallerdi.

Büyük bir mutlulukla bu çalışmamızı hatırlıyorum, onun meyvelerini bir sonraki okul gezisinde aldık. Müslüman çocuklar akşam namazını çok tabii bir halle hıristiyan sınıf arkadaşlarının yanında eda ettiler ve arkadaşları saygı ve huşu içinde susup seyrettiler. Bu benim için çok güzel bir deneyim ve çok güzel bir tabloydu: cemaatin tam içinde farklı olabilme imkanınız var ama yine de tabii ki ona aitsiniz.

Biz yetişkinler çocuklardan birşeyler öğrenebilir miyiz?

Onlara imkan tanırsak, mutlaka!

Bu münasebetle bende, Nikolai-Klisesi'nin rahibi ve aynı zamanda bu çalışmayı orda mümkün kıldığı ve hazırlamada önemli rol oynayan bay Matthias Wünsche gibi gelecekte birlikte yapacağımız ve benim sınıflarımda da bana eşlik edecek dinler arası dialog içersinde çalışmalarımızı sevinçle bekliyorum.

Carmen Bohnsack

Geleceğin manazarası

Dinler arası çalışma grubu Kiel'deki çalışmanın sağlam bir düzenin kurulduğu için müteşekkirdir. Beş dünya dinlerinin mensupları Kiel'de olumlu bir şekilde çalışıyorlar. Temennimiz o ki, bu çalışma her daim yeni fikirlere ve görüşlere açık olur ve böylece zengin bir şekilde gelişebilir. Farklı topluluklara ait olan kişilerin çeşitli etkinliklere daha fazla katılması için ve baz'ın daha da genişlemesi için çaba gösteriyoruz.

Ondan hariç benzer olan Almanya'daki ve başka ülkelerdeki gruplara ve organizasyonlara şimdikinden daha fazla bağlantı kurmak istiyoruz. Özellikle Barış İçin Dinlerin Dünya Konferansı (WCRP) bunlar arasında. Bu kurumun alman sekreterliğinin yeri Stuttgart'da. Kiel'deki ve başka yerlerdeki lokal çalışmalar ve bununla birlikte global fikir alış-veriş öyle bir yere götürebilir ki, farklı dinlerin mensupları bir anlaşma arayışı içine girebilirler ve birlikte barış için bir "Dünya ahlakı" oluşturabilirler. Bu bilhassa dünyamızdaki sorunlu bölgeler için geçerli, örneğin İsrail ve Filistin, dünya dinlerinin köken yerleri. Bu dinlere mensup olan insanlar Kiel'de de var. Onlar durum hakkında bize detaylı bilgi verebiliyorlar ve biz onlarla beraber çözüm yolları arayabiliriz ve din toplulukların barış için ne gibi bir katkıda bulunabilirler diye sorulara cevap arayabiliriz.

Yaklaşık 9.000 insanın yaşadığı Kiel'de Türkiye'den gelen birinci, ikinci, üçüncü hatta dördüncü kuşak yaşıyor. Onlar için Türkiye'deki gelişmeler çok büyük önem taşıyor. Bu ülke İslam ülkelerine mi yakınlaşacak yoksa Avrupa'ya mı katılacak? Şu an Türkiye – islamî değerlere tertiplenmiş bir hükümetle – son sürat Avrupa'ya doğru ilerliyor. Bu şimdiden Türkiye'de fark edilir düzelmelere neden oldu – bilhassa insan hakları ve din özgürlüğü konusunda. Bu gelişim Kiel'de de hissediliyor (camilerin entegre ve dialog için çok açılmaları). Bu yol devam edip hedefe ulaşacak mı? Eğer öyleyse, avrupa'nın orta çağında yaşanan, 1490 kadar Endelüs de mümkün olan gerçekleşebilir – hıristiyanların, müslümanların ve yahudilerin çok gelişmiş bir kültürde karşılıklı öğrenmeyle birlikte (özellikle Cordoba, Granada ve Toledo şehirlerinde) barış içinde yaşayabilmek. Şimdilerde bu kültür uzak doğu dinleriyle birleştirilip ve onların potansyeliyle dünyamızın barış için nasıl tasarlanması gerektiği yollar araştırılıyor. Barış yolu Kiel'de 1993 de ilkönce hıristiyanlar ve müslümanlarla gerçekleştirildi, sonra yahudiler, budistler, Bahá'iler ve başka dintoplukların mensupları da katıldı. Şimdi bu yol geleceğe doğru ilerliyor – her zaman dünya çapındaki ilişkileri, ki biz Kiel'de bunların tam ortasında yaşıyoruz, göz önünde bulundurarak.

Konuşmacılar